Jennie Rooneyová

RUDÁ JOAN

Strhující příběh ženy v osidlech špionážní služby

Mladá fronta

Rudá Joan

Vyšlo také v tištěné verzi

Vyrobeno pro společnost Palmknihy - eReading

Jennie Rooneyová

Rudá Joan – e-kniha

Copyright © Mladá fronta, a. s., 2019

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

Jennie Rooneyová

RUDÁ JOAN

Jennie Rooneyová

RUDÁ JOAN

Strhující příběh ženy v osidlech
špionážní služby

Mladá fronta

PŘELOŽILA HELENA HARTLOVÁ

RED JOAN

Copyright © Jennie Rooney, 2013
Translation © Helena Hartlová, 2019

Všechna práva vyhrazena. Žádnou část knihy není dovoleno užít nebo jakýmkoliv způsobem reprodukovat bez písemného souhlasu držitele práv, s výjimkou krátkých citací nebo referátů, které tvoří součást kritického zhodnocení.

ISBN 978-80-204-4962-7 tištěná kniha
ISBN 978-80-204-5632-8 ePub
ISBN 978-80-204-5634-2 Mobi
ISBN 978-80-204-5633-5 PDF

Markovi

„Propána. A já myslela, že mi to prošlo.“

Melita Norwoodová, sedmaosmdesátiletá, nejdéle působící britská špionka ve službách KGB, v rozhovoru s reportérem deníku *The Times* poté, co byla v září 1999 odhalena.

SIDCUP

Leden 2005

Neděle, 11.17

Příčinu smrti zná, aniž by ji o ní musel kdokoli informovat.

Osobně doručená zpráva od právníka je stručná a bez emocí, jsou v ní podrobnosti pátečního pohřbu spolu s kopií nekrologu z *Daily Telegraphu*. Nekrolog popisuje dětství sira Williama Mitchella v Sherbornu v hrabství Dorset, kde v osmi letech onemocněl obrnou (o tom nevěděla), zázračně se uzdravil a ve škole potom mimořádně vynikal v latině a řečtině. Pokračoval ve studiích moderních a středověkých jazyků na Cambridgi, za války ho povolali do Velení zvláštních operací a později se vyšvihl do vysoké funkce na ministerstvu zahraničních věcí, kde radil britské vládě a vládám států Commonwealthu v otázkách zpravodajství, a během let obdržel řadu čestných doktorátů z nejrůznějších univerzit. Nejšťastnější prý byl, když se mohl se svou nyní již zemřelou manželkou procházet po skotských pahorcích. Ani o tom nevěděla.

Jednu věc ovšem věděla předem: jeho smrt bude budit dojem pokojného odchodu ve spánku.

Pokládá článek a dopis před sebe na stůl, dýchá mělce, ostře vydechuje. Pod nehty a také na zástěře má hlínu, která zanechává na obálce rozmazané světlehnědé šmouhy. Tři keramické květináče stojí na kuchyňském stole tak, jak je

tam zanechala, každý z nich zpola zaplněný zeminou přitlačenou okolo stonků pelargonií, toho rána uštípaných u sousedů na předzahrádce, po tomhle přerušení ovšem působí jinak, už ne křehce jako vítězové, kteří přežili anglickou zimu a vydrželi až do ledna, ale pokřiveně a nepoctivě.

Myslí na stříbrný řetízek s přívěskem, který jí William věnoval před šedesáti lety, navlas stejný jako ten, který nosil také on a Rupert: se svatým Kryštofem nesoucím Ježíše na ramenou přes rozbouřené moře. Nevěděla tehdy, co přívěsek ukrývá, a jeho význam si vysvětlila špatně. Nikde ani stopy po hrotu jehly naplněné kurare, látkou zvolenou pro její nezjistitelnost, která uvolní svaly tak dokonale, že se plíce téměř okamžitě přestanou pohybovat. Smrt udušením. Tak poklidná, že obstojí jako přirozená. Kdyby tehdy věděla, co to je, dárek by od Williama nepřijala, než si ale přečetla jeho pokyny, bylo už pozdě ho vracet. Zařídil to tak. Chtěl, aby tu možnost měla i ona. *Pro všechny případy*. Tohle se tedy stalo? Nakonec si pro něj po té spoustě let přišli? Pokud ano, nemůže to znamenat nic jiného, než že se objevily nové důkazy, něco nezvratného, co ho vedlo k přesvědčení, že nemá smysl sebe a svou pověst obhajovat. Je lepší zemřít než riskovat, že mu odeberou rytířský titul a bude muset čelit veřejnému odsudku a hanbě, kterou s sebou taková odhalení nesou, spolu s nevyhnutelným trestním stíháním. Proč by měl takovou potupu snášet? Jeho žena je mrtvá, žádné děti nemá. Nic ho nemůže zastavit.

Žádný syn, kterého je třeba chránit, na rozdíl od ní.

U nekrologu je Williamova fotka zamlada, rysy má na ní jasné a bez poskvrnky, přesně tak, jako když ho viděla naposledy. Hledí zpříma do objektivu, na rtech mu pohrává lehký úsměv, jako by věděl něco, co by vědět neměl. Napadá ji, že na zbytek světa může mlhavost té černobílé fotografie působit úchvatně a vzbuzovat dojem patosu, jako obrázek mládí za dávných časů. Joan má ale dojem, jako by hleděla na ducha.

Přicházejí si pro ni ještě téhož dopoledne. Joan sleduje oknem z ložnice dlouhé černé auto zahýbající do klidné předměstské ulice lemované řadovými domy s oblázkovou dlažbou, kde žije od té doby, co se do Anglie vrátila z Austrálie po smrti manžela, před patnácti lety. V téhle části jihovýchodního Londýna působí takové auto nemístně. Pozoruje muže a ženu, jak vystupují a rozhlížejí se, prohlížejí okolí. Žena má boty na vysokém podpatku a elegantní plášť do deště v barvě velbloudí srsti, muž nese aktovku. Stojí vedle sebe, radí se, hledí přes ulici k jejímu domu.

Na pažích a krku jí naskakuje husí kůže. Z nějakého důvodu si vždycky myslela, že si pro ni přijdou v noci. Nepředstavovala si den jako tenhle, chladný, jasný a dokonale klidný. Sleduje, jak přecházejí ulici a otevírají branku. Třeba je paranoidní. Může to být kdokoli. Sociální pracovníci nebo lidé nabízející rozvoz teplých obědů. Takové poslala pryč už několikrát.

Zaklepání je hlasité a krátké, úředně znějící. „Otevřete. Bezpečnostní služba."

Rychle couvne a pouští záclonu, srdce jí poskočí. Na útěk je moc stará. Napadne ji otázka, co by asi dělali, kdyby jim neotevřela. Vyrazili by dveře? Nebo by se spokojili s tím, že zkrátka není doma, a vrátili se zítra? Mohla by tu počkat, dokud nebudou pryč, a potom by mohla... Zarazí se. Co by mohla? Kam by mohla odjet na jakkoli dlouhou dobu, aniž by vzbudila podezření? A co by řekla synovi?

Další zaklepání, tentokrát hlasitější.

Joan napadne, že když ji nenajdou tady, mohli by ji zkusit hledat v synově domě, a při té myšlence sepne ruce na břiše. Polije ji horko, když si představí, jak jim bezstarostně přibíhá otevřít jeden z Nickových kluků ve fotbalovém dresu a volá, že jsou tam nějací lidé kvůli babičce. Kdyby Nick ty dva v jejich elegantním oblečení a černém autě uviděl, myslel by si, že ho přišli informovat o matčině úmrtí, a Joan při představě šokovaného syna ucítí osten výčitek svědomí.

A pak přijde větší, strašnější šok, až se syn dozví skutečný důvod jejich návštěvy.

Co z toho je horší?

Ta myšlenka jí pronikne do mysli a je tak lechtivě kradmá a plíživá, tak výrazná a přece tak lehká, až ucítí, jak jí po zádech špičatým prstem přejíždí chladná křeč strachu. Ano, chápe, proč William usoudil, že bude lepší se zabít. Mohla by to udělat hned teď, vzít přívěsek se svatým Kryštofem ze zásuvky nočního stolku, rozevřením odhalit hrot jehly, naposledy ulehnout do postele, a už by jim nemusela čelit. Bylo by po všem, hotovo, a až by ji našli, působila by stejně klidně jako William, stejně nevinně. Jak by to bylo snadné.

Jenže snadné pro koho?

Je docela možné, že dnes už přítomnost kurare v krvi není nezjistitelná, jak tomu zřejmě bylo před šedesáti lety, a že by na to přišli při pitvě. Nebo by jed nemusel účinkovat, třeba je příliš starý, mohl by účinkovat jen napůl. A ať už je zjistitelný, nebo ne, mohli by bez ohledu na to pokračovat ve vyšetřování, které už zahájili. Nick by zůstal na obvinění sám, a Joan najednou ví s naprostou jistotou, že v takové situaci by si nedopřál oddechu, dokud by matčino jméno neočistil od jakýchkoli obvinění, která by proti ní vznesli. Je advokát, a od přírody zuřivě ochranitelský. Hájil by ji do posledního dechu, protože by věřil, že je to správné. Všechno by mu to připadalo příliš přitažené za vlasy, nic z toho by mu vůbec nešlo dohromady s tou matkou, kterou znal celý život.

V odrazu ve skle pozoruje muže a ženu, jak se vracejí po cestičce, stojí na chodníku a dívají se nahoru do oken domu, pak se otočí. Joan se stáhne ještě dál. Skoro nemůže uvěřit tomu, že se to skutečně děje. Teď. Po takové spoustě let. Dveře auta se s klapnutím otevírají a vzápětí se s bouchnutím zavírají, jedny a po nich druhé. Znovu nasedají, buď aby na ni počkali, nebo jeli domu k Nickovi. Neví, co z toho.

Takhle to končit nemělo. Trhne sebou a náhle se jí vybaví vzpomínka na sebe jako mladou ženu. Barevný obrázek života, o kterém zpětně nemůže uvěřit, že byl kdy skutečně její. Působí na hony vzdáleně poklidnému způsobu života, který vede teď, kdy jsou jedinými událostmi jejího týdne hodiny malování v úterý odpoledne a hodiny společenského tance ve čtvrtek, prokládané pravidelnými návštěvami Nicka a jeho rodiny. Poklidná spokojená existence, která se ovšem příliš nepodobá výjimečnému životu, jaký si pro sebe představovala kdysi. Přesto je to její život. Její jediný život. A nebyla takovou spoustu let zticha jenom proto, aby jí ho najednou sebrali teď, když je tak blízko konci.

Zhluboka se nadechne a svižně přejde pokojem, aniž by se dál starala o to, jestli je na ni z ulice vidět. Musí to vyřídit teď, sama. Nemůže dovolit, aby se o tom Nick dozvěděl takhle. Odpolední slunce vrhá oknem bílé paprsky světla na úzké schodiště a Joan spěšně schází dolů a míří ke vchodovým dveřím. Odjišťuje stříbrný řetízek a táhne dveře přes okraj rohožky, který se tak rád zachytí o jejich spodní část, zamrká, aby její oči přivykly jasnému dennímu světlu, a potom s tlukoucím srdcem vykročí ze dveří. Vidí, jak se žena otáčí a auto se rozjíždí, a jejich pohledy se na krátkou chvíli setkají.

„Počkejte," zavolá.

Vezou ji do velké budovy stojící v úzké uličce nedaleko Westminsterského opatství a budov Parlamentu, pětačtyřicet minut jízdy od Joanina domu. Nemluví s ní, kromě optání, jestli jí nic nechybí, a opakovaného dotazu, jestli si nepřeje zavolat právního zástupce. Odpovídá, že jí nic nechybí a že si přítomnost právníka nepřeje. Žádného nepotřebuje. Není přece zatčená, nebo snad ano?

„Technicky vzato ne, ale…"

„Tak vidíte. Žádného nepotřebuji."

„Jde o záležitosti bezpečnosti státu. Skutečně bych vám radila…“ Žena zaváhá. „Váš syn je zkušený advokát, viďte, paní Stanleyová? Nechtěla byste, abychom se s ním spojili?“

„Ne,“ odpovídá Joan ostře. „Nechci ho rušit.“ Odmlka. „Nic jsem neprovedla.“

Celý zbytek cesty sedí beze slova, Joan drží ruce pevně sepjaté jako při modlitbě. Nemodlí se ale. Přemýšlí. Ujišťuje se, že si všechno dobře pamatuje, aby ji nemohli něčím překvapit.

Když dorazí na místo, pomohou jí uvolnit bezpečnostní pás. Následuje ženu, představila se jako Hartová, ven z auta, zatímco muž, Adams, jde po schodech vedoucích k malým dřevěným dveřím zasazeným do rámu z tesaného kamene za nimi. Muž nic neříká, ale naklání se a přikládá průkazku k černé krabičce. Dveře cvaknou a on je otevírá.

Hartová je vede úzkou chodbou. Uvede Joan do čtvercové místnosti se stolem a třemi židlemi a bere si od Adamse aktovku. On s nimi dovnitř nejde, čeká venku a potom za nimi zavírá dveře. Na stole stojí mikrofony a na stropě v protějším rohu místnosti je umístěná kamera. Sklo v okně odráží Joanin upřený pohled a ona se rychle odvrátí, ještě předtím si ale stačí všimnout slabého Adamsova stínu za sklem. Hartová usedá za stůl a dává Joan pohybem paže pokyn, že má udělat totéž.

„Jste si naprosto jistá, že nechcete právníka?“

Joan přikývne.

„Dobrá.“ Hartová vytahuje z aktovky dvě složky. Pokládá je na stůl a tu tenčí přistrkuje před Joan. „Začneme tímhle.“

Joan se pohodlně usazuje. Nehodlá se složky dotknout. „Nic jsem neprovedla.“

„Paní Stanleyová,“ pokračuje Hartová, „radila bych vám, abyste spolupracovala. Máme dostatek důkazů, abychom vás usvědčili. Ministerstvo vnitra bude moci projevit jistou shovívavost pouze v případě, že z vaší strany uslyšíme doznání,

doznání viny. Informace." Odmlčí se. „V opačném případě nebude jakákoli shovívavost přicházet v úvahu."

Joan nic neříká. Paže má zkřížené.

Hartová se zadívá na lesknoucí se podlahu výslechové místnosti, dokonalou špicí boty upraví polohu aktovky. „Jste obviněna ze sedmadvaceti případů porušení zákona O utajovaných skutečnostech, což je v zásadě vlastizrada. Jistě si uvědomujete, že nejde o nikterak nevýznamné obvinění. Pokud nás přinutíte jít s tím k soudu, horní hranicí trestu je čtrnáct let."

Ticho. Joan si roky přepočítává v hlavě, každý z nich jí působí bolestivé sevření na prsou. Nehýbá se.

Hartová zvedá hlavu k Adamsově stínu za sklem. „Bude pro vás výhodné, když budeme moci zaznamenat vše, co můžete říct na svou obhajobu, ještě dříve, než bude vaše jméno v pátek oznámeno poslanecké sněmovně." Odmlčí se. „Měla bych vás nyní upozornit, že se od vás v reakci na to očekává, že učiníte prohlášení."

Pátek. Den Williamova pohřbu. Stejně by na něj nešla. Sebere odvahu, a když promluví, její hlas je klidný a pevný. „Stále nevím, o čem to tady mluvíte."

Hartová vytáhne z postranní kapsy aktovky fotografii a položí ji mezi ně na stůl. Joan na ni pohlédne a odvrátí zrak. Samozřejmě ji poznává. Je to ta fotka z nekrologu.

Hartová se dlaněmi opírá o desku stolu a naklání se nad ni. „Předpokládám, že jste se v Cambridgi se sirem Williamem Mitchellem znala. Studovali jste tam přibližně ve stejné době."

Joan pohlédne na Hartovou bez jakéhokoli výrazu, její tvrzení nepotvrdí ani nepopře.

„V tomto počátečním stadiu se pouze snažíme udělat si jistý obrázek," pokračuje Hartová. „Zasadit vše do kontextu."

„Obrázek čeho?"

„Jak jistě víte, sir William poněkud náhle zemřel minulý týden. Probíhalo vyšetřování a několik otázek zůstalo v důsledku toho nezodpovězených."

Joan se zamračí, uvažuje, jak přesně si ji mohou spojovat s Williamem. „Nevím, jak bych vám mohla pomoci. Neznala jsem ho nijak dobře."

Hartová zvedá obočí. „Řízení vedené proti siru Williamovi souvisí s řízením proti vám, paní Stanleyová. Je to na vás. Buď tady budeme sedět tak dlouho, dokud nezačnete spolupracovat, anebo se do toho můžeme pustit rovnou." Odmlčí se. „Začněme s univerzitou."

Joan se nepohne. Oči jí sklouznou k prosklené stěně a potom k zamčeným dveřím za Hartovou. Neskončí to přece tady – to nedopustí –, uvědomuje si ale, že jistá míra spolupráce by mohla být užitečná a dokonce by jí mohla dopřát trochu času, aby posoudila, kolik toho vědí. Musejí mít nějaké důkazy, když se William rozhodl k tomu, co udělal.

„Přijali mě," řekne konečně. „V roce 1937."

Hartová přikývne. „A které obory jste pro získání titulu studovala?" Joanin zrak se náhle soustředí na vyšetřovatelčiny ruce a trvá jí několik vteřin, než si uvědomí, co je na nich neobvyklého. Jsou opálené. Hartová je v lednu opálená, a tahle myšlenka vyvolá v Joan nečekanou vlnu stesku po Austrálii. Poprvé od návratu do Anglie zalituje, že tam nezůstala. Měla vědět, že to není bezpečné. Neměla se od Nicka nechat přemluvit.

„Osvědčení," řekne konečně.

„Promiňte?"

„Ženy získávaly osvědčení, nikoli titul. Tehdy." Další odmlka. „Studovala jsem přírodní vědy."

„Ale specializovala jste se na fyziku, pokud vím."

„Skutečně?"

„Ano."

Joan pohlédne na Hartovou a znovu se zadívá jinam.

„Dobrá.“ Odmlka. „A proč jste chtěla studovat? Tehdy to jistě nebylo příliš obvyklé rozhodnutí.“

Joan pomalu vydechne, je si vědoma toho, že všechno, co řekne, musí být naprosto konzistentní. Ne, nebylo to obvyklé, ale jinak měla možnost se vdát, vyučovat, nebo se učit psát na stroji, a nic z toho dělat nechtěla. Zavírá oči a nutí svou mysl k návratu do těch let, kdy poprvé opustila domov, chce si být svou pamětí naprosto jistá, než promluví, a když to udělá, zjišťuje, že si pořád naprosto jasně vybavuje, co tehdy cítila, ten dechberoucí pocit, že pokud někam neodejde a něco neudělá, plíce jí snad vyskočí z hrudi. Je zvláštní znovu si to teď vybavovat: je to hodně dlouho zapomenutý pocit. Přesně totéž necítila nikdy předtím ani nikdy poté, když o tom teď ale přemýšlí, vzpomíná si, že stejnou vybublávající statickou energii pozorovala u svého syna, když mu bylo osmnáct. Ještě ne dost starý, ale zároveň už ne dítě. Její matka to nazývala věkem zvýšené vnímavosti.

Na podzim roku 1937 Joan odchází z domova a nastupuje na Newnhamskou kolej Cambridgeské univerzity. Je jí osmnáct let a nemůže se dočkat odjezdu. Její netrpělivost nemá jiný důvod než vnitřní pocit, že život se odehrává jinde, hodně daleko od břečťanem porostlé budovy soukromé dívčí školy blízko St. Albans, kde prožila celý život. Škola je dobrosrdečnou institucí kladoucí mimořádný důraz na organizované hry, které (podle školní brožurky) pomáhají dívkám rozvinout lásku ke spravedlnosti a současně získat schopnost rychle se rozhodovat a přijímat porážku s veselou myslí, a Joan byla nucena v honbě za oněmi vznešenými idejemi trávit několik hodin týdně pobíháním po školním hřišti, kde se oháněla dřevěnou tyčí, navlečená v šatové zástěře.

Joan a její mladší sestra nejsou coby dcery ředitele školy obyčejnými žákyněmi – nemají postele ve společné ložnici,

nedostávají role ve školních představeních a poštou jim nepřicházejí krabice se sladkostmi – a zatímco její rodiče trvají na tom, že je to pro ně velká výhoda, Joan to nepřipadá jako nic víc než prostředek neustálého dohledu, a podle jejího názoru to musí u nich u obou nutně vyvolat astma. Ví, že by měla být vděčnější, také je jí dostatečně často připomínáno, jaké má štěstí, že její generaci neposílají do zákopů a že nemusí opustit domov, aby se stala ošetřovatelkou jako za první světové války její matka, když jí bylo šestnáct, současně jí ale také připadá, že se v tom mladistvém projevu soběstačnosti skrývalo cosi okouzlujícího, a v důsledku toho cítí ještě větší neklid.

Okolní svět je z bezpečí St. Albans sotva rozeznatelný. Ví to, protože to spatřuje v otcově kulhání, v týdenících promítaných v kině, kde sleduje záběry velšských uhelných dolů a opuštěných loděnic na severu, v novinách, knihách a filmech, na fotografiích malých dětí stojících ve dveřích se špinavými koleny a bez bot. Zahlédla to, když před několika lety prošel městečkem St. Albans Velký hladový pochod, rozptýlené procesí mužů a žen tak špinavých, jako by jejich pokožka vstřebala barvu temné uhelné šedi. Joan si vzpomíná, jak se jeden z pochodujících cestou z města zastavil ráno před budovou školy, opíral se o zahradní plůtek a záchvat kašle ho zlomil v pase.

„Co se mu stalo?“ ptala se Joan otce. „Neměli bychom zavolat doktora?“

Otec zavrtěl hlavou. „To je uhelný prach,“ řekl. „Se silikózou se nedá nic dělat. Zažírá se do plic a ničí tkáň. A on jde s ostatními pěšky do Londýna, protože chce zpátky svou práci.“

„Proč si prostě nenajde nějakou jinou?“

Otec jí na otázku neodpověděl hned. Sledoval, jak muž pije sklenici vody, kterou mu donesla Lally, a jak se potom s vypětím snaží dohnat ostatní pochodující. Odvrátil se od ní a odkulhal z místnosti s tichým: „No právě, proč?“

Na otázku jí odpověděl následující den, kdy těsně před společným odříkáváním školních modliteb přerušil kaplana způsobem, který si mohl dovolit právě jen ředitel. Zamával novinami a oznámil školnímu shromáždění, že jen zločinná vláda může odmítat uznat životní realitu v částech Británie, které označuje jako „speciální oblasti". Může jít buď o selhání představivosti, nebo svévolnou slepotu, v obou případech je to ovšem zrada. Každé z dětí a každý z učitelů ve škole měl zavřít oči a představit si život v loďařských městech, kde už se nestaví žádné lodě, pomyslet na zatlučené obchody, úředníka finanční správy prohlašujícího, že než může být rodině poskytnuta podpora v hmotné nouzi, musí napřed prodat svůj jediný koberec. Měli si představit tu bídu. A potom si ji představit v zimě.

Citoval Ramsaye MacDonalda, vůdce koalice, který měl zemi zachránit před ekonomickou beznadějí. „Má snad kdokoli," ptal se podle zpravodajství Ramsay MacDonald ve sněmovně v reakci na žádost pochodujících o audienci, „kdo dorazí do Londýna, ať už pěšky nebo ve vagonu první třídy, ústavní právo dožadovat se toho, abych ho přijal, abych mu věnoval čas, bez ohledu na to, jestli se mi to líbí, nebo ne?"

Otázka to byla rétorická a její význam mnoha mladším školačkám unikal, Joanin otec ale nechal slova viset v šelestivém tichu a pak noviny zhnuseně složil. „Náš ministerský předseda o tom možná neví, my ale máme povinnost," prohlásil a zamračil se nad šumem přicházejícím od skupinky dívek z jedenácté třídy, „učinit z tohoto zbídačelého a hladového světa lepší místo pro všechny. Být zodpovědní."

Další odmlka, delší než ta první, takže když otec znovu promluvil, jeho hlas zaburácel pod trámovým stropem školní auly.

„Každý" – pamatuje si Joan přesně jeho slova – „podle svých schopností."

Pro Joan bylo zklamáním, že její schopnosti se zřejmě omezovaly na pozemní hokej a učení. Nejdřív si nebyla jistá, jak něco z toho prakticky využít způsobem, který si představoval její otec, měla ale za to, že jedna z nich by mohla být užitečnější než ta druhá. To, že by měla zkusit univerzitu, jí jako první navrhla učitelka přírodopisu slečna Abbottová, a z jejího popudu si Joan podala přihlášku ke studiu přírodních věd v Cambridgi, v rovině postaveném, větrem bičovaném městě, v němž slečna Abbottová kdysi strávila svá nejšťastnější léta, než vypukla světová válka a vyrvala jí život, který si plánovala. Joan je natěšená, i když víc než možnost dosáhnout vzdělání ji láká vyhlídka odchodu z domova, někam, kamkoli. A také vyhlídka toho, že se bude dozvídat věci, které by nikdy neměla šanci zjistit, kdyby na studia nešla, těšila se, že půjde dopoledne na přednášky, odpoledne bude číst knihy a večery bude trávit v kině a sledovat, jak si Gary Cooper přijíždí na koni pro Mary Brianovou a Normu Shearerovou, a potom napodobí jejich účesy pro případ, že by se totéž mohlo stát i jí.

Samozřejmě ví, že v Cambridgi nejspíš na Garyho Coopera nenarazí. Budou tam jen skuteční muži, muži, jejichž zuby se netřpytí v měsíčním světle a kteří nejezdí na koni, ale na kole, i tak to ovšem bude nekonečná hojnost mužů. Někteří budou ještě kluci, ale i oni budou vítanou změnou proti nezčeřenému moři dívek u nich ve škole. O tomhle se Joan otci ani slečně Abbottové během hodin příprav na přijímací pohovor nezmínila („A co vás přivedlo k zájmu o studium na Cambridgeské univerzitě?“), nyní to ale kypí pod povrchem jejího těšení. Ví, že dostat takovou příležitost je velká výsada, a tuto skutečnost jí neustále připomíná jak otec, tak stipendijní nadace její koleje, ale upřímně řečeno, šla by kamkoli.

Joanin otec je jejím odchodem na studie potěšen. Říká jí, jak úžasné bude vzdělat se v náboženství rozumu. To jsou

jeho slova, ne její, i když ví, co má otec na mysli. Ti dva, Joan a její otec, si rozumějí, panuje mezi nimi tiché spiklenectví, které pro její matku a Lally není dostatečně upovídané. Lidé Joan říkají, jak moc je jí mladší sestra podobná, tvrdí, že nebýt pětiletého věkového rozdílu, klidně by mohly být dvojčata, a zatímco Lally se při těch slovech červená radostí, Joan to považuje za neuvěřitelnou pitomost, přestože před Lally musí ten pocit skrývat. Sestra má milou a naivní povahu, a zatímco Joan si nevzpomíná, že by kdy zažila období, kdy jí dělalo radost jít si s matkou vybírat látku na šaty nebo si v zahradě plést věnečky ze sedmikrásek, Lally to zjevně těší. Jedině její otec u nich zřejmě žádnou podobu nepozoruje, a kdykoli na ni někdo poukáže, nesouhlasně zavrčí. Pomáhá Joan v jejích plánech uniknout odtud, a právě kvůli tomu ho Joan miluje víc než pro cokoli jiného.

Joanina matka je naopak s celou touhle záležitostí důrazně nespokojená. Je zřejmé, že by s radostí napochodovala do školy a uštědřila slečně Abbottové pár ostrých slov za to, že vzděláním přesahujícím veškeré naděje na budoucí štěstí odsoudila Joan k věčnému staropanenství. Je naprosto zjevné, že nemá v úmyslu dopustit, aby se totéž přihodilo i Lally. Ne, ne, kdepak, její druhá dcera se ke slečně Abbottové ani nepřiblíží.

Když Joan namítne, že odchod na univerzitu není o nic horší než utéct z domova a stát se ošetřovatelkou, její matka odmítavě kroutí hlavou a trvá na tom, že je to něco docela jiného. „Tehdy byla bezprecedentní doba, Joanko. To si ani neumíš představit. Neumíš si představit ty zvuky, co vydávali všichni ti chlapci, které přiváželi k nemocničním vratům a oni volali své maminky, když jsme je vykládali z dvoukoláků, vagonů a sanitek, až zaplnili každičkou chodbu. Byla to strašná, strašlivá doba."

Joan tenhle proslov neslyší poprvé a už ví, že není radno říkat, co si doopravdy myslí, tedy že to rozhodně zní strašně,

ale že bezprecedentní je každá doba. I její doba je nepochybně bezprecedentní. Ví ale také, že ji její matka nedokáže zastavit, a tak zatímco některé z dívek ze třídy nastoupí na podzim do školy pro budoucí sekretářky a jiné se vdají a přestěhují do svých nových domovů, Joan jako jediná půjde na univerzitu.

Před odchodem je třeba pořídit Joan patřičnou výbavu. Dovolit matce tenhle podíl na událostech je kompromis, taktické odvedení pozornosti. Sestavují společně seznam věcí, které bude Joan potřebovat, a Joan je odeslána do místního obchodního domu, aby tam opatřila velké kusy látek a mohla tak být před odjezdem vhodně vybavena. Musí mít něco jako tvídový oblek, tmavě modrý kostýmek, pletený úbor na přednášky, jedny šik kalhoty (šik je matčino slovo, pro obě nedefinovatelné), tři blůzky, dva pásky, dvě tašky (jednu pěknou, jednu praktickou), plášť do deště, jednoduché vlněné šaty a jedny elegantní šaty na tanec. Matka trvá na tom, že by měla mít také kožich, a nehodlá v té věci ustoupit. Je to obrovská výstřednost a nepřichází v úvahu, že by si ho koupila: nějaký se musí sehnat.

„Musíš náležitě vypadat, Joanko," říká jí matka, obklopená špendlíky, nitěmi a látkami nastříhanými do nepravděpodobných tvarů, rozloženými v obýváku po koberci, i když ani jedna z nich neví, jak by taková náležitost měla vypadat. Vědí jen, že to nevědí, což tak docela nestačí.

Nepadne jediná zmínka o nákupu předepsaných učebnic, vybavení potřebného na přírodovědná praktika ani žádné z dalších věcí, o nichž si Joan myslí, že by se jí během studia mohly skutečně hodit. Univerzita, jak se zdá, je především otázkou textilií.

Během prvních několika dnů samostatného života v Cambridgi Joan zjišťuje, že je úchvatně, neskutečně šťastná už jen

proto, že žije. Strašně se jí líbí její nový domov z červených cihel postavený ve stylu královny Anny, s nádherně upravenými trávníky, sportovními hřišti a tenisovými kurty. Tělesně tohle vzrušení přirovnává k pocitu, který mívá okolo žaludku, když na kole přejede velkou rychlostí přes vyklenutý můstek za kolejí Clare, k tomu náhlému návalu závrati, s následnou rozjařeností z rychlé jízdy z kopce.

Dopoledne chodí na přednášky, kolo nechává opřené o zábradlí přírodovědecké fakulty v ulici Pembroke a potom s brašnou v podpaží vklouzne do zadní řady přednáškového sálu. Doby gardedám jsou sice pryč, většina přednášejících ale přítomnost žen nadále ignoruje a posluchače oslovuje „pánové“. Učitelé mají ve zvyku stát přímo před tím, co právě napsali, mumlat „umocníte tohle“ a „odečtete tamto“ a potom tabuli smazat a přejít k dalšímu výpočtu dřív, než měl kdokoli čas zjistit, co se po nich chtělo, Joan to ovšem neodradí. Každou přednášku považuje za drobnou tečku poznání, která se jednoho dne spojí s jinou tečkou a potom s další a ještě další, a ona nakonec pochopí alespoň některé z čísel zapsaných křídou na tabuli v pomíjivých šmouhách, přičemž doufá, že se tak stane ještě před letními zkouškami.

Její pokoj v Newnhamu je v přízemí Peileho koleje, relativně nového bloku s moderními koupelnami a kuchyňkami a výhledem do dokonale upravených zahrad. Je velký jako obývák u nich doma, s malou rozkládací postelí u jedné stěny a štědře polstrovaným gaučem u druhé, s obrovskou plochou koberce uprostřed, kde může trénovat stojky bez sebemenšího nebezpečí, že něco rozbije. V kuchyňce je plynový vařič s jediným hořákem, na němž se zatím nepokusila vařit, místo snídaně si radši cestou na přednášky sní jablko, po něm následuje balíček s obědem sestávajícím z křupavé housky se sýrem a vařenou šunkou, a pak večeře na koleji, ve velké, světlé jídelně s překrásnými, římsami zdobenými stropy a dlouhatánskými společnými stoly. Přestože během

těch několika prvních dnů nepotkala nikoho, koho by si okamžitě oblíbila, necítí se osamělá. Všichni jsou ohromně přátelští a společné večeře jsou zábavné a hlučné. Po zkušenosti s klikami a hierarchiemi střední školy na to není zvyklá a přičítá to skutečnosti, že tady v Cambridgi je tak trochu šprt každý, a tak na ní pro jednou není nic neobvyklého.

Třetí noc Joan probudí energické zaklepání na okno, následované škrábavým zvukem na venkovní okenní římse, jako kdyby se k ní do pokoje pokoušela proniknout opravdu velká kočka. Nakloní se z postele, uchopí dvěma prsty spodní cíp závěsu a nadzvedne ho. Hokejka stojí opřená o zeď a v její blízkosti je cosi uklidňujícího. Joan si odkašle, připravená křičet, pokud to bude nutné, a vykoukne ven.

Na parapetu stojí dvě jasně červené lodičky na jehlách.

Odhrne závěs o něco víc a vzhlédne. V botách zpola stojí a zpola se krčí v podřepu dívka skvící se v černých hedvábných šatech a bílém šálu, a když vidí zvedající se závěs, usměje se a přiloží si prst k ústům. Přikrčí se tak, že má obličej skoro ve stejné výšce jako Joan.

„Honem, pusť mě dovnitř," naznačuje bezhlesně skrz okno. Joan chvilku váhá a potom vyklouzne z postele, odjistí zástrčku a dívka proleze oknem do Joanina pokoje. „Můj pokoj je ve třetím patře," oznámí dívka na vysvětlenou, a než seskočí z parapetu, jednu po druhé si zuje boty. „Zatracená večerka," mumlá a masíruje si prsty, do kterých ji boty dřely. „Omlouvám se, že jsem tě probudila. Okno od prádelny bylo zavřené."

Joan si protírá oči. „To nestojí za řeč."

Dívka se rozhlédne po místnosti, zaznamená těžké zelené závěsy a pohovku se sbírkou neladících polštářů. Vlasy i oči má tmavé, tváře hladké a napudrované, rty nesou jasné stopy po rudé rtěnce. Joan si najednou uvědomí, jak asi vypadá ona, jak tam tak stojí bosá v noční košili s proužky

mušelínu uvázanými ve vlasech. Couvne zpátky ke své posteli a předpokládá, že by tím mohla dívku přimět k odchodu, dívka ale zjevně nemá naspěch.

„Jsi taky v prváku?“

Joanu překvapí zjištění vyplývající z dívčiny otázky, že také ona je tu nová. Působí ohromně sebevědomě, je si tak jistá pravidly. Je těžké uvěřit, že tu není už léta. „Ano.“

„Anglická literatura?“

Joan zavrtí hlavou. „Přírodní vědy.“

„Aha. Zmátly mě tvoje povlaky na polštářích.“ Odmlčí se. „Já dělám jazyky. Spíš moderní než středověké. Hele, neměla bys náhodou župan, co bys mi mohla půjčit? Nechci, aby mě někdo načapal, jak se tu procházím v tomhle. Je lepší dělat, že jsme byly celou noc vzhůru a popíjely kakao nebo něco, jako všichni ostatní.“

Joan přikývne a otočí se, nechce na sobě nechat znát, že přesně tak vlastně sama strávila větší část večera, než si šla lehnout. Že je jednou z *nich*. Jde ke skříni a vyndává z ní župan.

„Není to norek?“ zeptá se dívka za Joaninými zády, v jejím hlase se náhle ozývá zvědavost.

„Hm, ano, nejspíš jo.“ Joan malinko pokrčí rameny, trochu znejistělá, že má ve skříni něco takového, půjčeného na neurčito od sestřenice z druhého kolena, která už nemá kam tu věc nosit. Joan si ale neumí představit, že by ona sama kdy našla dost odvahy vzít si ji na sebe. „Dost příšerný, viď?“

„No, je to tak trochu *fin de siècle*,“ říká dívka s potutelným úsměvem a popojde ke skříni. Natáhne ruku a kožich pohladí, potom ho stáhne z ramínka, naklání hlavu, aby si ho prohlédla, a přehodí si ho přes ramena. „Alespoň to ale není polární liška. Těch je teď všude plno.“

„Kromě polárních oblastí.“

Dívka se krátce zasměje, je překvapená. Otočí se a prohlíží se zezadu v zrcadle. Potom zvedne paže a roztočí se,

takže jí hedvábné šaty těsně přilnou k hrudi, norkový kožich se rozvlní a působí najednou jako stylové oblečení, zázračně proměněné způsobem, jaký by si Joan nikdy nedokázala představit. Tak takhle se ta věc nosí, pomyslí si. Ne nařasená, zapnutá nebo přepásaná. Prostě přehozená.

„Neřekla bych, že je příšerný," říká dívka. „Jenom jiný."

Joan se usmívá. Nejspíš je jiný proto, že byl ušitý už tak dávno, že se jeho střih ani nedá pojmenovat. Jak se ale teď vlní a leskne a dívka ho odkládá na Joaninu postel, působí bohatě, jako něco nevázaného a choulostivého, jako věc hodná obdivu. V příštím dopise musí matce pořádně poděkovat za to, že jí ho sehnala. „Nejspíš není tak špatný," připustí Joan. „Jen jsem si na něj ještě nezvykla."

„Ten župan ti zítra vrátím," říká dívka, dojde po špičkách ke dveřím a otáčí kulatou klikou. Vykoukne ze dveří, aby se ujistila, že je chodba prázdná, potom se ohlédne a kývne hlavou směrem k červeným lodičkám ležícím uprostřed Joanina pokoje. „A taky si pak vyzvednu ty boty, jestli ti to nevadí. Dost těžko bych je vydávala za papuče."

„Jasně." Joan čeká, dokud za sebou dívka nezavře dveře. Zvedne kožich a jde ho pověsit do skříně, potom pohlédne na dívčiny boty, které na jejím béžovém koberci působí tak odvážně. Jak v nich někdo může chodit, natož šplhat po okenní římse? Ještě pořád o tom přemýšlí, když vklouzne nohama do strmých prohlubní z jasně červené kůže. Boty jsou jí těsné, ale ne nepohodlné. Zahlédne se v zrcadle a na chvilku se zastaví, už není ospalá, ale příjemně se jí točí hlava, než dostane rozum, boty si zuje, uloží je vedle svých obnošených polobotek na nízkém podpatku a vrátí se do postele.

Neděle, 14.39

Hartová vytahuje ze složky další snímek a pokládá ho na stůl vedle Williamovy fotografie. „Tuhle poznáváte?“

„Ale,“ zašeptá Joan. Je to její fotka ze studentské průkazky do laboratoře z doby, kdy byla na Cambridgi. Neviděla ji spoustu let, a přece je tak důvěrně známá, skoro jako by se dívala do zrcadla. Do čajově zbarveného zamlženého zrcadla, přesto ale do zrcadla. Na snímku má napudrovaný obličej a přibarvené tváře, její oči působí zadumaně, v černobílém spektru jsou stříbřitě šedé. Na rtech bude jistě rtěnka, jinak by nebyly tak tmavé a ohraničené, a má je lehce pootevřené úsměvem. Vypadá tam docela jinak než teď. Tak mladá a nevinná, a taky, ano, hezká. To slovo už ve spojení se svým vzhledem nepoužila léta. „Jistěže ji poznávám.“

„Tahle fotografie bude v pátek přiložena k tiskovému prohlášení.“

Joan vzhlédne. „Proč by se měl tisk zajímat o mou fotografii?“

Hartová překříží paže. „Myslím, že to víte. Nemám pravdu, paní Stanleyová?“

Joan zavrtí hlavou, dává si záležet, aby si udržela zmatený výraz. Chápe přitažlivost fotografie pro kohokoli od tisku, kdo se o ten příběh zajímá, pokud toho vědí tolik, jak

se zjevně domníval William. S obtížemi naprázdno polkne a poprvé za tu dobu se jí zdá, že v očích Hartové zahlédla krátký záblesk soucitu.

„Odkud ji máte?“ zašeptá.

„To vám bohužel nemohu sdělit.“

„Proč ne?“

„Je to tajné.“ Nastává odmlka. Hartová sedí se zkříženými pažemi. „Co vám sdělím, bude záviset na tom, kolik mi toho povíte vy.“

„Nemám co vám říct.“

„To ale přece není pravda, viďte?“

Joan cítí nepravidelný tlukot vlastního srdce, přesto nesklopí zrak. Promluví teď hlasitěji. „Nevím, co jsem podle vás provedla.“

Hartová nahlédne do svých poznámek. Otočí o stránku dozadu, něco zakroužkuje a pak promluví. „Řekla jste, že váš otec byl socialista…“

„To jsem neřekla,“ přeruší ji Joan.

„Naznačila jste to.“

Joan pokrčí rameny. Zlobí se na sebe, že řekla něco, co se dá překroutit, a zaplete svého otce do… do čeho vlastně? To neví. Ví jen, že před touhle ženskou musí volit slova hodně opatrně. „Ale neřekla jsem to.“

„Takže? Co tedy byl?“

Joan se zamračí, zvažuje otázku. Chce si být jistá, že otcovo přesvědčení vyjádří správně, vzhledem k tomu, že on sám byl v takových věcech vždy naprosto přesný. „On sám by se tím slovem nikdy neoznačil. Byl jen přesvědčený, že vláda mohla dělat víc, aby lidem pomohla. Politicky a sociálně. Můj otec hodně spoléhal na instituce. Měl to v povaze. Soukromá škola, univerzita, armádní důstojník, ředitel školy. Domníval se, že vláda jako instituce nechávala lidi na holičkách.“

„Takže tedy nebyl členem žádné politické organizace?“

„Ne."

„A vaše matka?"

Joan proti své vůli nadzvedla obočí. „Ta tedy rozhodně ne."

„Takže byste nemohla říct, že vás k zájmu o politiku přivedl někdo konkrétní?"

Joan se na ni dívá a přemýšlí, kdy se tohle změnilo. Kdy došlo k rozhodnutí, že zajímat se o politiku je čímsi podvratným? Pokud si vzpomíná, v době jejího mládí bylo naprosto normální, aby se člověk o takové věci staral. Společnost tehdy něco znamenala. Nebylo to jako teď, kdy ve zprávách není nic než klepy o lidech, kteří nikdy nic nevykonali a nedokázali, kteří zjevně neznají gramatiku ani původ slova *celebrita*, kteří působí jako loutky, příliš pestrobarevně a přesto jaksi stejně. Co je to za společnost, která takové lidi idealizuje? Ví, co by jí na to řekl její manžel: že tahle hniloba začala s Margaret Thatcherovou, a možná je to pravda, ona ale také ví, že se totéž stalo i na levici, po těch nekonečných sporech o odbory v sedmdesátých letech. Nikdo už nemá nic, v co by mohl věřit, a z toho zjištění je jí smutno, nejen pro tu skutečnost samotnou, ale protože si uvědomuje, že jde o způsob uvažování starého člověka. Nadbytečného a nepotřebného. Zavrtí hlavou.

„Mluvte prosím nahlas kvůli záznamu," připomíná jí Hartová pevným, neochvějným hlasem.

„Nikdo mě k němu nepřivedl. Nikdo konkrétní."

Hartová na ni pohlédne, jako kdyby očekávala jinou odpověď. Její pohled je upřený. Ještě chvíli čeká. „Fajn," řekne konečně. „Předpokládám, že jste se mi chystala povědět o svém přátelství se Soňou Galichovou, jak se tehdy jmenovala. Když se tedy budeme chtít držet chronologie."

Joan se zachvěje. Sklopí oči, snaží se zvažovat, kolik jim toho může říct, a kolik už na druhou stranu stejně vědí.

Druhý den ráno přichází dívka do Joanina pokoje vrátit župan, jak slíbila. Joan zrovna píše esej o difrakčních technikách při zkoumání atomových částic a neslyší ji přicházet. Když vzhlédne, uvidí dívku opřenou o zárubeň, na sobě má modrý kalhotový kostým a vlněné pantofle. Vlasy má stočené a svázané čokoládově hnědým šátkem způsobem, který by Joanina matka nejspíš odsoudila coby „styl pradleny", který ale na téhle holce působí tak, jako kdyby zrovna sestoupila z filmového plátna. Vytáhne tenkou stříbrnou krabičku a s cvaknutím ji otevře. Stříbro se v její ruce leskne a třpytí. „Cigaretu?"

Joan sice příležitostně kouří, ale jen ve společnosti, a zatím ještě nikdy ve svém pokoji. Je trochu na rozpacích, ale celkem příjemně. Líbí se jí vynucené našpulení rtů při vdechování kouře, přimhouřené oči, proužky kouře. Pobaví ji představa, jak by její matku rozzuřilo, kdyby ji viděla kouřit ve všední den před obědem – *Co si o sobě myslíš? Jsi snad nějaká femme fatale?* –, matka ji ovšem nevidí, a tak pokrčením ramen souhlasí a dívka to chápe jako pozvání, aby šla dál. Podává Joan cigaretu a ta si ji vloží mezi rty ve stylu femme fatale, alespoň podle svých představ. Dívka škrtá sirkou, zapaluje si svou cigaretu a pak ji přidrží Joan, aby udělala totéž. Joan se nakloní, zavírá oči a jemně potahuje, dokud cigareta nechytí.

Chvíli obě mlčí, není to ale nepříjemné ticho. Dívka se rozhlíží po pokoji, pobaví ji pohled na její boty vzorně srovnané u dveří. „Díky za ten včerejšek. Promiň, jestli jsem tě vyděsila."

Joan se vesele usměje. „Docela jo." Jde do kuchyňky najít popelník, prohrabává skříňky nad plynovým hořákem a nakonec nachází misku, kterou kdysi vyrobila ve škole na hodině keramiky. Cestou zpátky do pokoje do ní odklepne popel a postaví ji mezi ně na psací stůl. „Kdes vlastně byla? Něco zajímavého?"

„Byla jsem s bratrancem a s několika jeho přáteli."

„Taky tu studuje?"

„Je na Ježíšově koleji. Dělá si doktorát."

Joan čeká, jestli to dívka rozvede, což se nestane. Místo toho se nakloní přes stůl a čte Joanin rozepsaný esej, s rukou v bok přejíždí pohledem po stránce a Joan překvapí radost nad tím, že se tahle holka v noci rozhodla vlézt dovnitř zrovna jejím oknem. Líbí se jí, jak je sebevědomá, uvolněná. Joan zavadí pohledem o pozvánku, která stojí opřená na polici s knihami. „Jdeš na ten dnešní večírek?" zeptá se.

„Učitelský večírek?" Dívka trochu vyprskne smíchy a Joan je malinko na rozpacích, že se o něm zmínila. Dívka zamáčkne cigaretu a potom se otočí k Joan. „Jedině kdybych mohla jít v tom tvém kožichu."

Jmenuje se Soňa. Exotické, neobvyklé jméno hodící se k dívce, která životem nechodí, ale plachtí, která propluje místností a zřejmě se jí nikdy nestane, že by škobrtla nebo klopýtla. Z docela obyčejných lidí udělá publikum, i kdyby jím být nechtěli. Získají dojem, že se něčeho účastní, což není pravda. Ne tak docela. Ne tak jako ona. Soňa nemá ono skromné mínění o vlastní důležitosti, jímž trpí většina dívek jejího věku. Působí dojmem, že si je své odlišnosti vědoma a nijak jí nepřekáží. I její oblečení je jiné, není ovšem stejně jiné jako to Joanino. Joanino oblečení je příliš nové, příliš podomácku spíchnuté. Nepůsobí dobře. Když se na sebe Joan podívá do zrcadla, vypadá, jako by na sobě měla cizí šaty, které jí tak docela nesedí. Sukně jsou příliš dlouhé, v pase příliš volné. Je to nepříjemný pocit, o který nestojí, jenže bez ohledu na to, jak moc si říká, že je matce za všechno úsilí, které do její univerzitní výbavy vložila, za všechno párání, špendlení a šití do noci vděčná, se toho pocitu nedokáže zbavit.

Soňa si naproti tomu může obléknout, cokoli ji napadne. Černé hedvábné šaty po večerech a přes den univerzální

kalhotové kostýmy a podivné beztvaré šaty v barvě hořčice, docela bez záševků, vybrání, zdobení. Kdyby si je oblékl kdokoli jiný, vypadaly by jako starý pytel stažený příliš tenkým páskem, ale na Soně se jim z nějakého důvodu daří vypadat stylově. Ne přímo šik, ale promyšleně. A k tomu vysoké podpatky, šátky, jasně rudé rty. Je to skoro jako anti-módní prohlášení, pohrdlivé pokrčení rameny nad podvazky, stahovacími pásy a upjatostí v době, kdy se od šatů ještě neočekávalo, že jimi můžete něco vyhlašovat. Skoro anti-móda, ale ne tak docela. Protože brzy budou všechny chtít vypadat jako ona.

Soňa do Joanina pokoje přichází znovu večer, v době, kdy se Joan chystá na večírek, a navrhuje výměnu: řasenku za norka. Joan protestuje, že za něj nic nechce. Soňa si od ní může kožich prostě vypůjčit. Není nutné dělat výměnný obchod. Řasenka stejně není z těch věcí, které by mohla snadno odložit, a tak by si ji raději nedávala.

Soňa její námitky odbyde mávnutím ruky a pohybem paže ji pošle zpátky do pokoje. „Není žádný důvod ji odkládat. Když ji použiješ správně, nikdo si vůbec nevšimne, že ji máš. Všechny jenom ohromí, jak velké najednou vypadají tvoje oči. Pojď sem a sedni si.“ Ukazuje Joaně, jak ji použít, kápne na bochánek černé barvy trochu vody a potom směs nanáší kartáčkem po celé délce jejích řas. „Hele! Co ty na to?“

Joan se na sebe podívá do zrcadla a musí připustit, že je to dost úžasná proměna. Dřív si na řasy dávala brilantinu, nikdy to ale nemělo tentýž účinek. Teď se její řasy zvedají do výšky a stáčejí se vzhůru, a když je sklopí a potom se podle Soniných pokynů podívá malinko vzhůru, mimovolně se zachvějí. Tak takhle se to dělá, pomyslí si zvesela.

„Co jsem ti říkala? Vypadáš jako Greta Garbo v *Anně Kareninové*.“ Soňa se na ni vesele usměje a potom zamíří k Joanině skříni pro kožich coby svou část jejich obchodu, dramaticky si ho přehodí přes ramena a uprostřed pokoje se roztočí.

„Musíš na něj dávat pozor," říká Joan. „Kdybych o něj přišla, byla bych v pořádném maléru."

Soňa se zasměje. Vytáhne z kabelky karmínový šátek s drobnými bílými kvítky a uváže si ho do vlasů. „Samozřejmě, že dám pozor. A teď už pohni, Garbo. Přijdeme pozdě."

Přecházejí přes řeku po můstku vedle hospody U Kotvy, boty jim na kočičích hlavách klapou a norek za nimi vlaje. Zatímco chvátají po Silver Street na Královskou promenádu, ode dveří hospody se ozve hvízdání, zpola posměšné, ale také pobavené. Joan na takovou pozornost není zvyklá. S překvapením zjišťuje, že stejný díl patří i jí. Je to odraz záření. Uvažuje, jestli takhle chutná být Soňou. Vždycky viděná, vždycky obdivovaná.

Večírek se koná v jedné ze starých budov v centru města, ve čtvercové, dřevem obložené místnosti lemované knihami a svíčkami, a hlouček akademiků diskutujících uprostřed místnosti příchod Joan se Soňou prakticky nezaznamená. Soňa si jde pověsit kožich do šatny a žádá Joan, aby jí obstarala něco k pití. Čekající personál v černých stejnokrojích s nažehlenými bílými límečky obchází místnost se stříbrnými podnosy plnými drobných sklenek, v nichž se leskne a jiskří sherry.

„Suché, nebo polosuché?" Číšník stojí přímo před ní.

„Aha." Joan pohlédne na podnos se skleničkami a potom znovu na číšníka. „Já nevím."

Číšník se tváří vážně, když ale vidí, jak je zmatená, usměje se a okolo očí se mu objeví vějířky. Nakloní se k ní. „Jste tu nová, viďte?"

Joan přikývne.

„Vezměte si suché. Polosuché je sladší, když ale řeknete, že máte ráda suché sherry, vzbudíte dojem, že víte, o čem mluvíte." Pohlédne k hloučku akademiků a potom otočí podnos k ní. „A na tom, jak se zdá, tady záleží ze všeho nejvíc. Jsou to ty po vaší levici."

Joan se vděčně usměje a vezme z podnosu dvě skleničky, jednu pro sebe a jednu pro Soňu. „Děkuji vám."

Vidí Soňu přicházet, zamává na ni, aby upoutala její pozornost, a pozoruje, jak si Soňa s číšníkem vyměňují pohledy. Číšník se lehce ukloní, jeho drobný pohyb je nepochybným potvrzením skutečnosti, že ji poznává, a potom se odvrací, aby přivítal další hosty přicházející na večírek.

„Odkud ho znáš?" ptá se Joan, jakmile je mimo doslech. Soňa si cucne sherry. „Koho, Petera? Byl tam včera večer. Bratránek se s ním zná z loňska, když byli číšníci ve stávce. Dělal pro ně nějaké letáky."

„Kvůli čemu stávkovali?"

„Jako obvykle. Platy, přesčasy, dovolené."

Přeruší je jedna z vyučujících, vysoká žena s dlouhými šedými vlasy, která je odhodlaná přesvědčit Joan, aby se přihlásila na její přednášky ze zoologie. Nedávno jí v *Journal of Animal Ecology* přijali článek, v němž popisuje svůj výzkum parazitického hmyzu na hostitelích, a je odhodlaná předat podrobnější informace o spletitých aspektech svých zjištění dál, Joan je ovšem příliš zdvořilá na to, aby se vytratila spolu se Soňou, když začne být zřejmé, že článek rozhodně není krátký. Vidí, jak se Soňa připojuje ke skupince dívek z jejich ročníku, s nimiž Joan večeřela hned první večer po svém příjezdu. Jejich konverzaci si pamatuje dost dobře: koně, lakrosové zápasy na internátní škole, jachtařské regaty v Solentu. Když Soňa mluví, jejich obličeje jsou napjaté zájmem, a Soňa se na oplátku zdvořile směje, Joan si ale současně všímá, že ve způsobu, jak s nimi mluví, je cosi odtažitého, jako by tak docela nevěděla, jak se s nimi bavit. Po několika dalších trýznivých minutách konverzace o parazitech se Joan profesorce omluví, vyklouzne a vydá se napříč místností za Soňou.

„Díkybohu, že jsi tady," šeptá jí Soňa a podává jí další sherry, jehož se úspěšně zmocnila z podnosu, který je míjel.

„Tohle vypij a pojďme odtud vypadnout. V tomhle městě se jistě děje i něco zajímavějšího."

Joan váhá. „Zůstaňme ještě chvilku. Nechci působit nevychovaně."

Soňa se na ni podívá se stěží skrývaným podrážděním, potom ale pokrčí rameny a pousměje se. „Tak dobře. Ještě hodinu, pak ale rozhodně musíme padat."

Zůstanou do konce, protože než hodina uplynula, našla Soňa vhodné publikum studentů jazyků, kteří jsou u vytržení z toho, jak dobře mluví německy, a ona jejich komplimenty blaženě přijímá. Joan ovšem zahnala do kouta dívka, s níž se vidí prvně: Margaret, studentka klasických jazyků, která se jí zdlouhavě svěřuje s podrobnostmi svého tajného zasnoubení s mladíkem pracujícím na jejich rodinné farmě, a když Margaretě konečně unikne, nějaká další osoba s ní chce mluvit o fascinujícím výzkumu kontaktu mezi původními obyvateli Tunguzska a ruskými kozáky v severozápadním Mandžusku. Joan se snaží tvářit, že ji to zajímá, je to ale boj, a ztrácí přehled o počtu maličkých skleniček suchého sherry, které je nucena vypít. Když si pro ni Soňa přijde, uleví se jí, že má záminku k odchodu. Domů se vedou zavěšené do sebe, obě v povznesené náladě z přemíry alkoholu, a smějí se při vzpomínce na to, jak ostatní dívky reagovaly na Soninu recitaci německé poezie. Soňa napodobuje výraz jedné z nich. „Do které z internátních škol že jsi to v Surrey chodila?"

Joan se směje, přestože by odpověď zajímala i ji. Soňa nemá žádné stopy po cizím přízvuku, jen trochu protahuje hlásky, což zní víc americky než evropsky, Joan si je ovšem dost jistá, že Angličanka není.

Soňa, skoro jako by jí četla myšlenky, řekne najednou: „Byla jsem tam jen dva roky."

„V internátní škole?"

Přikývne. „Bylo to ve Farnhamu v Surrey." Odmlčí se. „Narodila jsem se v Rusku."